



EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО Ф. Г. СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 17911/03)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

4 март 2010 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

04/06/2010

Това решение е окончателно при условията, посочени в чл. 44 § 2 от Конвенцията, но може да претърпи редакционни промени.

РЕШЕНИЕ Ф. Г. СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

По делото „Ф. Г. срещу България“,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като Отделение в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,
Ренате Йегер (Renate Jaeger),
Карел Юнгвирт (Karel Jungwiert),
Райт Марусте (Rait Maruste),
Изабел Беро-Лефевр (Isabelle Berro-Lefèvre),
Миряна Лазарова Трайковска (MirjanaLazarova Trajkovska),
Здравка Калайджиева, *съдии*,

както и г-жа Клаудия Вестердик (ClaudiaWesterdick), *секретар на Отделението*,

след обсъждане в закрито заседание на 9 февруари 2010 г.,
се произнесе със следното съдебно решение, постановено на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 17911/03) срещу Република България, подадена на 16 май 2003 г. в Съда на основание на член 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от българския гражданин г-н Ф. Г. („жалбоподателя“). Председателят на състава е уважил искането на жалбоподателя за неразкриване на самоличността му (член 47 § 3 от Правилника на Съда).

2. Жалбоподателят се представлява от г-н М. Екимджиев и г-жа К. Бончева – адвокати, практикуващи в град Пловдив. Българското правителство („Правителството“) се представлява от своя агент – г-жа М. Коцева от Министерството на правосъдието.

3. На 5 март 2007 г. Председателят на Пето отделение решава да съобщи на Правителството за подадената жалба. На основание разпоредбите на член 29 § 3 от Конвенцията Съдът решава да се произнесе едновременно по допустимостта и по съществото на жалбата.

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

4. Жалбоподателят е роден през 1933 г. и живее в София.

5. На 29 ноември 1997 г. жалбоподателят заминава за ЮАР на посещение при сина си и внуците си. Задграничният му паспорт е отнет на контролния пункт на Софийското летище. В съставения протокол е указана административна мярка „отнемане на задграничен паспорт” поради висящо наказателно производство.

6. Жалбоподателят е информиран за образуваното наказателно производство срещу него на 21 октомври 1996 г. на основание на грешки в управлението на хотелската база на публично предприятие, което той оглавява като директор през периода 1990 – 1995 г.

7. На 8 декември 1997 г. жалбоподателят е привлечен като обвиняем за неполагане на достатъчно грижи в управлението на публично имущество, причиняващо значителни щети – престъпление по член 219 от Наказателния кодекс.

8. На 26 януари 1998 г. жалбоподателят иска разрешение от Софийска прокуратура да напусне пределите на страната, за да посети близките си в ЮАР. С постановление от 3 февруари 1998 г. Прокуратурата отказва да му даде разрешение с мотива, че предстоят следствени действия, могат да се появят нови основания за повдигане на обвинения, други лица могат да бъдат привлечени като обвиняеми. Жалбоподателят подава жалба, но отказът е потвърден от Главна прокуратура на 30 март 1998 г.

9. На 28 декември 1999 г. жалбоподателят изпраща писмо до главния прокурор, министъра на вътрешните работи и министър-председателя, в което осъжда неоправданото забавяне на производството и отрицателните последици върху личния му живот. След проведеното вътрешно следствие в писмо от 4 юли 2000 г. Апелативна прокуратура – София констатира наличието на много неизправности и значителни забавяния в хода на съдебното производство, като нарежда на Софийска прокуратура да спазва процесуалните срокове.

10. Жалбоподателят получава на три пъти, на неуточнени дати, разрешение от прокурора да напусне пределите на страната за конкретни периоди от време. Той успява да пътува два пъти в чужбина.

11. По-късно, на 6 април 2001 г., жалбоподателят подава молба до прокурора за вдигане на забраната за напускане на страната, но получава отказ с постановление от 24 април 2001 г. Той подава нова молба за вдигане на забраната на 9 ноември 2001 г., но получава отказ с постановление от 19 ноември 2001 г. Жалбоподателят обжалва последното постановление в съда в София. Твърди се, че съдът не се е произнесъл по въпроса.

12. На 11 март 2002 г. и по-късно на 15 януари 2003 г. на основание прекомерната продължителност на производството жалбоподателят

РЕШЕНИЕ Ф. Г. СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

подава жалби в Главна прокуратура, която указва на Софийска прокуратура да приключи разследването в най-кратки срокове.

13. На 3 април 2003 г. жалбоподателят иска разрешение да замине за определен период от време за Гърция, където се намира седалището на търговското дружество, на което той е управител. На 21 април 2003 г. получава отказ от прокурора с мотива, че не е представил скорошни доказателства, че е съдружник във въпросното дружество.

14. С постановление от 28 януари 2004 г. Софийска прокуратура прекратява наказателното производство поради липса на доказателства.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО

А. Отнемане на задграничния паспорт

15. По силата на разпоредба на член 7 б) и на член 8 от Закона за задграничните паспорти от 1969 г., която е записана по подобен начин и в новия Закон за българските лични документи от 1999 г. (член 76, точка 1), може да не се издаде или да се отнеме паспорт или заместващ го документ на лице, срещу което е образувано наказателно производство.

16. Отказът за издаване, както и отнемането на паспорта подлежат на обжалване по административен и по съдебен ред съгласно Закона за административните нарушения и наказания (членове от 19 до 45 от този закон).

Б. Забрана за напускане на пределите на страната

17. Член 153а от Наказателно-процесуалния кодекс от 1974 г. (НПК), в сила от 1 януари 2000 г., предвижда възможността прокуратурата да наложи забрана за напускане на пределите на страната на лице, срещу което е образувано наказателно производство. Обвиняемият има право да поиска разрешение да напусне страната за конкретен период, като отказът на прокурора подлежи на обжалване по съдебен ред.

В. Деликтна отговорност на държавата

18. Член 2 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди причинени на граждани от 1988 г., който е в сила към съответния момент, постановява следното:

„Държавата отговаря за вредите, причинени на граждани от разследващите органи, прокуратурата или съда, при:
(...)“

3. обвинение в извършване на престъпление, ако лицето бъде оправдано или ако образуваното наказателно производство бъде прекратено (...)”

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 6 § 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

19. Жалбоподателят твърди, че продължителността на производството не е съобразена с изискването за „разумен срок”, предвиден в член 6 § 1 от Конвенцията:

„Всяко лице, при решаването на правен спор относно неговите граждански права и задължения или основателността на каквото и да е наказателно обвинение срещу него, има право на справедливо и публично гледане на неговото дело в разумен срок от (...) съд.”

A. Допустимост

20. Правителството възразява, че не са били изчерпани вътрешноправните средства за защита. Жалбоподателят е имал право да предяви иск по Закона за отговорността на държавата и общините за вреди, предвиждащ право на обезщетение при прекратяване на наказателното производство срещу лице поради липса на достатъчно доказателства. Правителството счита, че по този начин жалбоподателят е имал възможност да получи обезщетение за всички понесени вреди, като се позовава на скорошни решения от съдебната практика по подобни дела в приложение на този закон.

21. Жалбоподателят отговаря, че не е запознат със съдебните решения, споменати от Правителството, които не са взети в рамките на това производство. Той счита, че Законът за отговорността на държавата и общините за вреди предвижда обезщетение в случай на прекратяване на производството поради липса на доказателства или оправдателна присъда, обаче за вреди, претърпени поради необосновано обвинение, но не и поради прекомерна продължителност на производството. Той подчертава също така, че постановленията за липса на доказателства не са окончателни, следователно Прокуратурата може във всеки момент да поднови наказателното производство, съответно да осуети предявения иск и да упражни натиск върху лицето. Накрая жалбоподателят счита, че подобно действие не би било ефикасно за него поради налагането на съдебни такси и липсата на безпристрастност на съдилищата, доколкото присъденото обезщетение е за сметка на бюджета на правосъдието, от който самите те зависят.

РЕШЕНИЕ Ф. Г. СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

22. Съдът отбелязва, че член 2 от Закона за отговорността на държавата от 1988 г. предвижда възможност да се поиска обезщетение за неоправдано обвинение, но не и за прекомерна продължителност на производството. Той добавя, че вътрешните юрисдикции не са постановявали решения за обезщетение на такова основание. При тези обстоятелства той счита, че предявяването на такъв иск не представлява ефикасно вътрешноправно средство за защита при нарушение на изискването за „разумен срок” съгласно член 6 (вж. сред много други *Киров срещу България (Kirov c. Bulgarie)*, реш. № 5182/02, § 80, 22 май 2008 г., § 80). Следователно Съдът отхвърля повдигнатото възражение.

23. Съдът констатира, че жалбата не е явно лишена от основание по смисъла на член 35 § 3 от Конвенцията и не е недопустима на някакво друго основание.

Б. По същество

24. Съдът припомня, че разумният срок на производството се преценява в зависимост от обстоятелствата в конкретния случай и съобразно критериите, разработени в практиката на Съда, в частност сложността на делото, поведението на жалбоподателя и на компетентните органи (вж. сред много други *Пелисие и Саси срещу Франция (Pélissier et Sassi c. France)* [ГК], реш. № 25444/94, § 67, ЕСПЧ 1999-II).

25. Съдът отбелязва, че в случая въпросният период се счита от 29 ноември 1997 г., когато жалбоподателят е бил уведомен за висящото наказателно производство срещу него, до 28 януари 2004 г., когато то е прекратено. Следователно производството трае шест години и два месеца, през които не надхвърля фазата на досъдебното производство.

26. Съдът отбелязва, че въпреки извършването на редица следствени действия, самите органи на Прокуратурата констатира, че забавянето на производството е неоправдано. Като взема предвид цялата налична информация и горепосочените критерии Съдът счита, че не е спазено изискването за разглеждане на делото в разумен срок; Правителството не представя никакви основания в подкрепа на прекомерната продължителност.

27. Следователно е налице нарушение на член 6 § 1.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

28. Жалбоподателят се оплаква от отсъствието на ефикасни вътрешноправни средства за защита от прекомерната продължителност на производството. Той се позовава на член 13 от Конвенцията:

„Всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции.”

29. Правителството отново изтъква аргумента за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита, като твърди, че предприемането на действие по Закона за отговорността на държавата би било ефикасно за целта.

А. Допустимост

30. Съдът счита, че това основание е свързано с основанието, разгледано по-горе. Следователно жалбата на това основание също е допустима.

Б. По същество

31. Съдът припомня, че член 13 гарантира ефикасни правни средства за защита пред националните власти, като дава възможност за обжалване на нарушения по член 6 § 1, свързани с правото на справедливо и публично гледане на делото в разумен срок. По смисъла на тази разпоредба, „(...) средствата, с които жалбоподателят разполага (...) биха били “ефикасни” в смисъл, че биха предотвратили твърдяното нарушение или неговото продължаване, или биха предоставили адекватна компенсация за всяко вече извършено нарушение.” (*Кудла срещу Полша*) (*Kudła c. Pologne*) [ГК], № 30210/96, §§ 156-158, ЕСПЧ 2000-XI). Относно заключението за прекомерната продължителност на производството Съдът счита, че жалбоподателят има "защитимо оплакване", изведено от нарушение на член 6 § 1, и че член 13 следва също така да се приложи.

32. Съдът счита, че предявяването на такъв иск не представлява ефикасно вътрешноправно средство за защита (параграф 22). Правителството не е посочило, а и Съдът не разполага с никакво доказателство за съществуването в българското право през съответния период на средство за обжалване, което да може да ускори хода на една наказателна процедура или да предостави на заинтересованите лица възмездяване за вече възникналите забавяния. (*Красимир Йорданов срещу България* (*Krasimir Yordanov c. Bulgarie*), № 50899/99, §35, 15 февруари 2007 г.; *Киров срещу България*, цитирано по-горе, § 81).

33. Следователно Съдът счита, че е налице нарушение на член 13 във връзка с член 6 от Конвенцията.

III. ДРУГИ ТВЪРДЯНИ НАРУШЕНИЯ

34. Жалбоподателят се оплаква също така от наложената му забрана да напуска страната, като счита, че това е неоснователна намеса в личния му живот, чиято неприкосновеност е гарантирана в член 8 от Конвенцията.

35. Като взема предвид цялата налична информация и в рамките на своята компетентност по направените твърдения, Съдът не установява никакви външни признаци за нарушаване на правата и свободите, гарантирани от Конвенцията или нейните Протоколи. Следователно тази част от жалбата е явно лишена от основания и Съдът я отхвърля съгласно член 35 §§ 3 и 4 от Конвенцията.

IV. ОТНОСНО ПРИЛОЖИМОСТТА НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

35. Съгласно член 41 от Конвенцията,

„Ако Съдът установи, че и имало нарушение на Конвенцията или Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевшата страна.”

A. Вреди

36. Жалбоподателят претендира за сумата от 10 000 EUR за понесени неимуществени вреди поради прекомерната продължителност на производството и за сумата от 4 000 EUR поради отсъствието на възможност на съответно обжалване. Той претендира също така и за 10 000 EUR за понесени вреди вследствие на нарушението на член 8 от Конвенцията. За понесени имуществени вреди той претендира за обезщетение от 4 872,60 EUR, съответстващи на обезценяването поради инфлация на платената гаранция, възстановима в края на производството.

37. Правителството не изразява становище по този въпрос.

38. Съдът отхвърля тази претенция, тъй като счита, че няма причинно-следствена връзка между установеното нарушение и твърдяната имуществена вреда. Той обаче счита, че жалбоподателят е претърпял неимуществени вреди в резултат от нарушението на член 6 и член 13 и постановява да му се изплатят 2 400 EUR справедливо обезщетение за целта.

В. Разноски

39. Жалбоподателят претендира да му се плати сумата от 2 333 EUR за разноски по делото, от които 2 310 EUR за възнаграждение на адвокатите и 23 EUR за възстановяване на разноски за пощенски и канцеларски услуги. Според жалбоподателя неговите адвокати са вложили 33 часа труд, полага им се възнаграждение от 70 EUR на час, като следва да се добавят разноските за пощенски услуги. Жалбоподателят иска остатъкът от сумата, надвишаваща 500 EUR, които вече са платени от него на процесуалните му представители, да бъде внесен директно по сметката на адвокатите.

40. Правителството не изразява становище по този въпрос.

41. Съгласно практиката на Съда жалбоподателите имат право на възстановяване на разходи и разноски единствено доколкото е доказано, че са действително и по необходимост направени и са в разумен размер. В настоящия случай, като взе предвид документите, с които разполага и горепосочените критерии, Съдът преценява за разумна и постановява изплащането на сумата от 600 EUR за всички разноски по делото на жалбоподателя, към която следва да се добавят всички евентуално дължими от него данъци. От тази сума 500 EUR да се платят на жалбоподателя и 100 EUR да се внесат по сметката, посочена от неговите адвокати.

С. Лихва за забава

42. Съдът счита за уместно лихвата за забава да се основава на лихвения процент по пределното кредитно улеснение на Европейската централна банка, към който следва да се добавят три процентни пункта.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО:

1. *Отхвърля* повдигнатото възражение за неизчерпване на вътрешноправните средства за защита от страна на Правителството;
2. *Обявява* жалбата за допустима в частта ѝ за прекомерната продължителност на производството и отсъствието на възможност за съответно обжалване, и за недопустима в останалата ѝ част;
3. *Постановява*, че е налице нарушение на член 6 § 1 от Конвенцията;

РЕШЕНИЕ Ф. Г. СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

4. *Постановява*, че е налице нарушение на член 13 от Конвенцията;
5. *Постановява*:
- а) ответната държава да заплати в срок от три месеца от деня, в който решението стане окончателно съгласно член 44 § 2 от Конвенцията, следните суми в български лева по валутен курс към датата на плащането:
 - i. 2 400 EUR (две хиляди и четиристотин евро) за понесени неимуществени вреди, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими от жалбоподателя върху тази сума;
 - ii. 600 EUR (шестстотин евро) за разноси, заедно с всички данъци, които могат да бъдат дължими от жалбоподателя върху тази сума, от които 500 EUR да се внесат пряко на жалбоподателя и 100 EUR – по сметката, посочена от неговите адвокати;
 - б) от датата на изтичане на посоченият срок до датата на плащане върху тази сума ще бъде дължима проста лихва, равна на пределния лихвен процент по заеми на Европейската централна банка за периода на забава, с добавени три процентни пункта;
6. *Отхвърля* останалата част от иска на жалбоподателя за справедливо обезщетение.

Изготвено на френски език и съобщено писмено на 4 март 2010 г. съгласно член 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
Секретар

Пеер Лоренцен
Председател